

Sobre la poesia oral. Última fornada

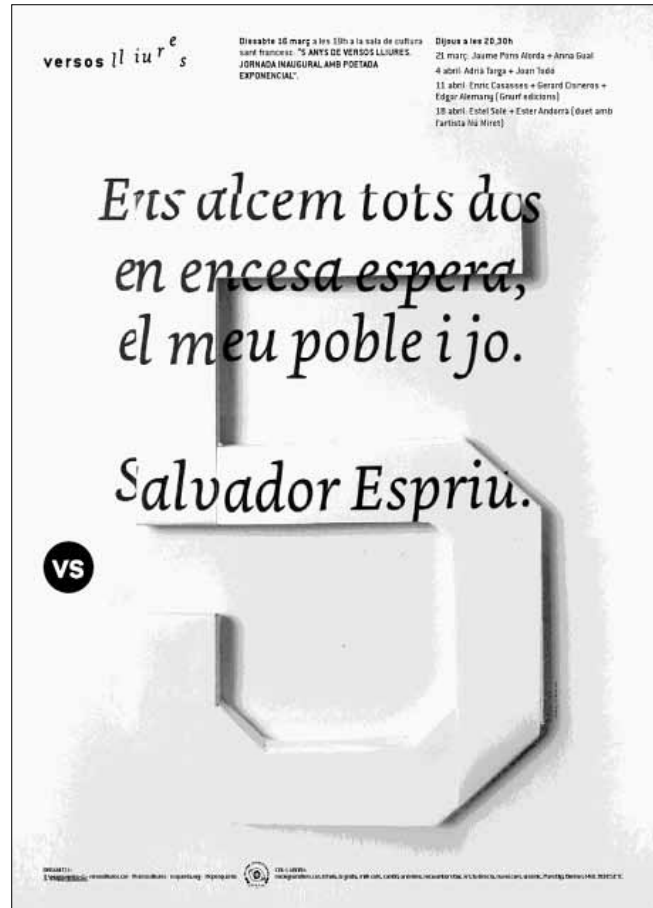
CÈLIA NOLLA

D'uns anys ençà, dins el panorama cultural català vivim un desvetllament de la poesia oral. No és que abans l'oralitat en poesia no tingués vida, sinó que darrerament els recitals poètics han esdevingut manifestacions presents en tot tipus d'actes culturals i socials: presentacions de llibres i revistes, concerts, vermutos, inauguracions d'exposicions, xerrades, festivals culturals o fins i tot celebracions i festes privades. La poesia recitada ha anat agafant pes i s'ha convertit en un fenomen cada vegada més corrent i conegut, fins i tot per a gent que no n'és lectora habitual.

Pel que fa a la difusió d'aquests actes, cal tenir en compte diferents factors que han facilitat que la paraula dita s'hagi estès. Les xarxes socials han estat —i són— una bona eina per tal que molts poetes puguin compartir els seus poemes amb lectors anònims. També faciliten la comunicació d'esdeveniments, com recitals i festivals de poesia de tot tipus. D'altra banda, una fornada de nous poetes van naixent gràcies a l'empenta de petites editorials que han sorgit darrerament com Terrícola, Males Herbes, Tigre de Paper, Adia Edicions, etc. El micromecenatge també és una possibilitat a través de la qual moltes iniciatives s'acaben fent un lloc dins el panorama literari —i no només ens referim a l'edició en paper—: és el cas de l'antologia en llibre i CD *14+1 Llenya Prima*, o de *Versos Lliures*, el cicle de poesia exponencial de Granollers.

Tots aquests elements han estat sinònim d'aire fresc, han diversificat la situació de la poesia oral i hi han deixat estampada la seva empremta. Cadascun dels poetes amb la seva manera de copsar la poesia, de recitar-la i d'expressar-la, de fer seu l'escenari —i és aquí on s'observen interessants i variades maneres de fer i declamar. N'hi ha per triar i remenar. Aquestes noves accions han anat trencant la idea preconcebuda i clàssica del recital de poesia, i el panorama poètic ha agafat una forta personalitat; fins i tot ha aconseguit que un nou públic no lector de poesia s'hi acostés, perquè ha sentit que aquells versos —ja sigui pel que diuen o per com els diuen— li parlen de tu a tu. I això és un factor positiu que cal aprofitar.

Quan parlem de recital de poesia, entenem que és una acció dins un espai on el poeta declama per als oients els seus versos, la seva obra. Normalment, l'acompanya amb explicacions o interaccions amb el públic perquè aquest es pugui submergir ben bé dins el món fantàstic i efímer de les seves paraules. És una manera d'endinsar-se en la totalitat de la seva obra, perquè ell n'és l'artista i sap millor que ningú què explicar i com recitar el que ha escrit. Tot i això, a vegades, aquests recitals, en centrar-se en la paraula, agafen un caire seriós que el públic no experimentat rebutja i sovint omple de tòpics no gaire favorables. Cal una predisposició i una actitud prèvia que no tothom està disposat a adoptar. Davant d'això i amb els anys, el panorama dels recitals ha volgut obrir-se a públic divers a partir d'iniciatives originals i engrescadores que han barrejat alhora altres disciplines artístiques com música, dansa, pintura, etc. Tot i això, sempre s'ha tingut en compte la paraula com a arrel i el valor que tenia era el centre de l'acció, tingués el format que tingués la manifestació poètica. Alguns casos són *Les Flors del Desvari*, a Folgueroles, on a part de la festa i acte social que se celebra,

A dalt, el cartell de l'edició 2013 del cicle Versos Lliures. A baix, el projecte 14+1

la poesia vesteix l'ermita de la Damunt en homenatge a Jacint Verdaguer de manera informal i divertida. També existeix, des de fa alguns estius, les *Nits poètiques a la fresca* de La Ciutat Invisible i el Koitton Club, en què els carrers s'omplen de poesia ambulat travessant terrasses i places del barri de Sants; els *Vermuts poètics* de Ca la Samsona a Manresa o fins i tot la novella *Emboscada poètica* als voltants del santuari de la Salut, a Sabadell, poesia amb música improvisada enmig de la festa i la natura. Aquestes són tan sols una petita mostra de tot el que s'està fent, idees genuïnes que desemmotllen prototips.

Ara bé, amb tot això, ha aparegut una manera de fer que molts qualifiquen de "joglars del segle XXI" i que ha donat pas a un seguit d'actuacions poètiques tan expressives dalt de l'escena, tan gestuals per part del rapsode i tan visuals, que el públic s'ha sentit més atret per tot aquest cúmulo d'estimulants que no pas pels mots que s'hi han recitat. Recordem que els joglars eren, al món romànic medieval, transmissors orals de peces literàries, tot recitant-les i cantant-les, i sovint acompanyats d'instruments musicals. Les peces, però, la gran majoria de vegades no els pertanyien, no era habitual que el trobador (l'autor del text) i el joglar fossin la mateixa persona, a diferència del que passa avui dia. I tanmateix, la facècia i les habilitats comunicatives sembla que en ocasions segueixen essent més valorades pel públic. Així doncs, molts espectadors actuals, davant d'aquests "joglars del segle XXI", han integrat dins el seu imaginari cultural aquesta forma d'entendre el recital de poesia, i al ser espectacles dinàmics i més senzills de digerir intel·lectualment, aquestes representacions han començat a créixer. I és normal que captin l'atenció del públic, perquè moltes vegades qui les encapçala són personalitats poètiques brutals que es fan lluir dalt de l'escenari. Les seves actuacions no deixen a ningú indiferent, i cal recordar i repetir que molts s'hi han apropiat atrets per l'energia i el dinamisme que desperten. Com sempre, però, les etiquetes volen, i la moda, que també existeix dins el món cultural, vol catalogar-ho tot i establir el que es porta. Gran error.

Davant d'aquesta embranzida de poesia oral, la poeta Sònia Moll diu que «ara hi ha la tendència a considerar que l'única manera de recitar poesia és aquesta última, la dels joglars del segle XXI. A mi m'encanta, però tinc la sensació que darrerament és la que es prefereix en els recitals, amb la qual cosa es bandegen veus que no són tan *teatral*s però que tenen una autenticitat que també és un luxe de presenciar, com la veu de Teresa Pascual, o la d'altres poetes que no fan espectacle simplement perquè no cal.»

La corresponsal poètica Anna Maluquer, que ja fa anys que es passeja pels escenaris recitant poetes catalans a viva veu o acompanyada de grans músics, té molt clar que «la paraula ja és prou consistent en si mateixa. El qui la disfressa excessivament, sembla

que busqui fer-la imperceptible a l'espectador.» Considera que la poesia oral pot agafar diferents camins «com la vida mateixa, però hi ha qui la banalitzava i qui la sublima. En tot cas, no li hauríem de posar cotilles.»

Aquesta tendència que comentava Sònia Moll, normalment ve fomentada pels mitjans de comunicació (programes de televisió, ràdio, revistes d'oci...) que, sovint perduts en territori cultural, han de donar una direcció clara i inequívoca a l'espectador. I normalment, l'espectador hi va de cap, sense pensar que també existeixen altres opcions. Potser no cal que ningú digui quina poesia oral cal consumir, sinó que caldria aprendre a jutjar allò que es presència sense opinions predeterminades; caldria deixar estar les etiquetes i estètiques que separen i descataloguen el que és modern o el que es porta del que no. Perquè la modernitat no és cap condició de veritat. I els poetes antics —o, qui diu poetes antics, diu format clàssic—, si han perdurat fins ara, és perquè són essencials i encara donen ales i oxigen nou a qui el vol prendre. I que així sigui per molts anys.

El poeta Carles Rebassa explica que la poesia oral conserva l'essència de fer-se amb el cos i punt: «Reconec que, tot sovint, trobo que l'espectacle fa una mica de substitut de la paraula, i també de la presència, i tot sovint en un recital hi ha molta parafernàlia i poca contundència en les paraules. Però sí, de vegades trobo a faltar que s'hagi llegit. I que s'hagi sentit.»

El sentir que diu en Carles Rebassa és la porta imprescindible que cal travessar per dur endavant un recital, *performance*, acció, manifestació... poètica. Cal, abans de decidir dur a terme un acte com els esmentats, haver llegit i sentit a flor de pell el que es declamarà i transmetrà. Haver-ho entès, saber què hi ha dins la capseta de cada paraula. Explorar tots els espais del vers i del poema, i llavors ja tot rajará sol.

Amb tot això, ben poc importarà el tema de les tendències, perquè tot són vies que es poden prendre des de la poesia oral; és creació, i la creació no té límits. Però sigui com sigui, cal recordar, tal com deia Palau i Fabre, que «la poesia ho encapçala tot». I que tots parlem aquest llenguatge de morts, que únicament salva la poesia en l'intent de trobar el llenguatge vivíssim que ens fa viure. Per tant, tota poesia oral és benvinguda perquè ens torni a fer bategar els cors.

Fundació
BancSabadell

Tel.: 93 586 22 20

Interiors

MOBLES, DISSENY I DECORACIÓ

C/ Sant Cugat, 11 · 08201 Sabadell
T 93 725 01 79 · F 93 706 80 39
www.interiorscasquet.com